

KAIP UŽTIKRINTI TEISINGĄ ATEITĮ

DIRBTINIS INTELEKTAS IR PAGRINDINĖS TEISĖS

SANTRAUKA

3

Pagrindinės išvados ir FRA nuomonės

5

Pagrindinių teisių apsauga. Mastas, poveikio vertinimai ir atskaitomybė

10

Trys horizontaliosios temos – nediskriminavimas, duomenų apsauga ir teisė kreiptis į teismus

© Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūra, 2021 m.

Leidžiama atgaminti nurodžius šaltinį.

Naudoti ar atgaminti nuotraukas ir kitą medžiagą, kurių autorių teisės nepriklauso Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūrai, galima tik gavus autorių teisių turėtojų leidimą.

Nei Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūra, nei joks Agentūros vardu veikiantis asmuo nėra atsakingas už toliau pateikiamos informacijos naudojimą.

Liuksemburgas, Europos Sąjungos leidinių biuras, 2021 m.

Print	ISBN 978-92-9461-225-0	doi:10.2811/811389	TK-04-20-657-LT-C
PDF	ISBN 978-92-9461-227-4	doi:10.2811/676909	TK-04-20-657-LT-N

Nuotraukos:

Viršelis: © HQUALITY / Adobe Stock

1 puslapis: © Mykola Mazuryk / AdobeStock

3 puslapis: © Mimi Potter / AdobeStock

4 puslapis: © Sikov/Adobe Stock

7 puslapis: © Gorodenkoff/Adobe Stock

9 puslapis: ©VideoFlow/Adobe Stock

11 puslapis: © Monsitj/Adobe Stock

„DI yra puikus dalykas, tačiau turime išmokti juo naudotis.“

(Privati įmonė, Ispanija)

„Esama pernelyg didelio pasitikėjimo mašinomis rizikos.“

(Viešojo administravimo institucija, Prancūzija)

Dirbtinis intelektas (toliau – DI) yra vis plačiau naudojamas privačiame ir viešajame sektoriuose ir daro įtaką kasdieniam gyvenimui. Vieni mano, kad, atsiradus DI, žmonės praras galimybę valdyti mašinas. Kiti į DI žvelgia kaip į technologiją, padėsiančią žmonijai atremti kai kuriuos svarbiausius jai kylančius iššūkius. Nors nė viena iš šių nuomonių turbūt nėra tiksli, susirūpinimas dėl DI poveikio pagrindinėms teisėms akivaizdžiai auga, tad žmogaus teisių gynėjams atsiranda pagrindo atidžiai vertinti DI naudojimą.

Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūros (toliau – FRA) ataskaitoje „Kaip užtikrinti teisingą ateitį – dirbtinis intelektas ir pagrindinės teisės“ apžvelgiamos šiuo metu Europos Sąjungoje (toliau – ES) naudojamos su DI susijusios technologijos ir analizuojamas jų poveikis pagrindinėms teisėms. Šis poveikis nagrinėjamas keturiuose pagrindinėse – socialinių išmokų, prognozėmis grindžiamo viešosios tvarkos palaikymo, sveikatos priežiūros paslaugų ir tikslinės reklamos – srityse.

Ataskaitos santraukoje pateikiamos pagrindinės FRA tyrimo išvagos.

Kas yra DI

Vienos universalios DI apibrėžties nėra. Taip vadinamos ne konkrečios taikomosios programos, bet neseniai atsiradusios technologinės naujovės, apimančios įvairias technologijas.

Atlikdama tyrimą ir pagrindinėje ataskaitoje aptardama DI naudojimo atvejus FRA nesilaikė griežtos DI apibrėžties. Per interviu buvo vadovaujama DI apibrėžtimi plačiąja prasme, tuo tikslu remiantis Europos Komisijos aukšto lygio ekspertų grupės dirbtinio intelekto klausimais suformuluota apibrėžtimi:

„Dirbtinis intelektas (DI) – tai sistemos, kurios elgiasi protingai, analizuodamos savo aplinką ir darydamos gana savarankiškus sprendimus tikslui pasiekti. Dirbtinio intelekto sistemos gali būti grindžiamos vien tik programine įranga ir veikti virtualiajame pasaulyje (pvz., balso sintezatoriai, vaizdo analizės programinė įranga, paieškos sistemos, kalbos ir veido atpažinimo sistemos) arba gali būti integruotos techninėje įrangoje (pvz., pažangiuose robotuose, savaeigėse transporto priemonėse, bepiločiuose orlaiviuose ar daiktų interneto objektuose)“.

*Aukšto lygio ekspertų grupė dirbtinio intelekto klausimais per savo posėdžius šią suformuluotą **pradinę apibrėžtį** nagrinėjo toliau. Žr. Aukšto lygio ekspertų grupės dirbtinio intelekto klausimais 2019 m. dokumentą „DI apibrėžtis. Pagrindinės galimybės ir mokslo sritys“ (angl. „**A definition of AI: Main capabilities and disciplines**“).*

Per tyrimą nagrinėti klausimai

Duomenis tyrimui FRA praktiškai rinko penkiose ES valstybėse narėse: Estijoje, Ispanijoje, Nyderlanduose, Prancūzijoje ir Suomijoje. Informacija buvo renkama iš asmenų, dalyvaujančių kuriant ir naudojant DI sistemas pagrindinėse privačiojo ir viešojo sektoriaus srityse. Domėtasi, kaip sprendžiami atitinkami su pagrindinėmis teisėmis susiję klausimai.

Atliekant tyrimą surengtas 91 interviu su įvairiais asmenimis ir buvo renkama informacija apie:

- DI technologijų paskirtį ir praktinį pritaikymą;
- naudojant DI atliekamus vertinimus, taikomą teisinę bazę ir priežiūros mechanizmus;
- informuotumą apie pagrindinių teisių klausimus ir galimas turimas apsaugos priemones;
- ateities planus.

Taip pat surengti interviu su 10 ekspertų, dalyvaujančių vykdant galimų su DI naudojimu susijusių pagrindinių teisių pažeidimų stebėseną arba prižiūrint, kad tokių pažeidimų nebūtų, tarp jų – su pilietinės visuomenės organizacijų, priežiūros institucijų ekspertais ir teisininkais.

Tyrimo metodika aprašyta ir per interviu užduoti klausimai pateikti pagrindinės ataskaitos 1 priede (ataskaitos dokumentai paskelbti **FRA interneto svetainėje**).

„Mums svarbiausia, kad pažeidimų atvejai būtų administruojami veiksmingiau. Tam reikia kuo efektyviau išnaudoti visus savo darbo išteklius, t. y. skundus nagrinėjančių asmenų darbo laiką“.
(Viešojo administravimo institucija, Nyderlandai)

„Testuodami sistemą teisinių aspektų iš esmės nenagrinėjome – vertinome, ar sistema yra pelninga“.
(Privati įmonė, Estija)

FRA darbas DI, didžiųjų duomenų ir pagrindinių teisių srityse

FRA ataskaita dėl DI ir pagrindinių teisių yra pagrindinis leidinys, parengtas pagal FRA vykdomą **dirbtinio intelekto, didžiųjų duomenų ir pagrindinių teisių projektą**. Projekto tikslas – įvertinti naujų technologijų, tarp jų – DI ir didžiųjų duomenų, teigiamą ir neigiamą poveikį pagrindinėms teisėms.

Ataskaitoje remiamasi anksčiau padarytomis išvadomis, išdėstytomis keliuose anksčiau parengtuose dokumentuose:

- „Veido atpažinimo technologija. Pagrindinių teisių aspektai teisėsaugos srityje“ (angl. „**Facial recognition technology: fundamental rights considerations in the context of law enforcement**“, 2019 m.). Šiame dokumente išdėstytos ir analizuojamos su pagrindinėmis teisėmis susijusios problemos, kurių kyla viešojo sektoriaus institucijoms naudojant veido atpažinimo technologijas teisėsaugos tikslais. Jame taip pat glaustai aptariama, kokios priemonės padeda išvengti teisių pažeidimų.
- „Duomenų kokybė ir dirbtinis intelektas. Šališkumo ir klaidų mažinimas siekiant apsaugoti pagrindines teises“ (angl. „**Data quality and artificial intelligence – mitigating bias and error to protect fundamental rights**“, 2019 m.). Šiame dokumente pabrėžiama informuotumo svarba ir tai, kaip svarbu vengti prastos kokybės duomenų.
- „#BigData. Diskriminavimas priimant duomenimis grindžiamus sprendimus“ (angl. „**#BigData: Discrimination in data-supported decision making**“, 2018 m.). Šiame tyrimo dokumente aptariama, kaip, priimant duomenimis grindžiamus sprendimus, gali atsirasti diskriminacija, ir siūloma, kaip to būtų galima išvengti.

Įgyvendindama šį projektą FRA taip pat nagrinėja, ar būtų galima konkrečius su pagrindinėmis teisėmis susijusių iššūkių, kylančių, kai sprendimams priimti naudojami algoritmai, pavyzdžius nagrinėti, pavyzdžiui, atliekant bandymus internete arba modeliuojamų atvejų tyrimus.

Pagrindinės išvados ir FRA nuomonės

Naujosios technologijos iš esmės pakeitė mūsų veiklos organizavimą ir mūsų gyvenimus. Ypač reikėtų pažymėti, kad naujosios duomenų technologijos labai paskatino DI plėtojimą, įskaitant tai, kad vis daugiau dalykų, kuriuos žmonės dažniausiai atlikdavo patys, dabar automatizuojami. COVID-19 sveikatos krizė paskatino sparčiau diegti DI ir dalijimosi duomenimis technologijas. Dėl to atsivėrė naujų galimybių, tačiau kartu iškilo iššūkių ir kilo grėsmė žmonėms ir pagrindinėms teisėms.

DI plėtojimas pritraukė daug žiniasklaidos, pilietinės visuomenės, akademinės bendruomenės, žmogaus teisių institucijų ir politikų dėmesio. Ypač daug šio dėmesio skiriama galimybėms remti ekonomikos augimą, o tai, kaip įvairios technologijos gali paveikti pagrindines teises, nagrinėjama mažiau. Kol kas esame sukaupę nedaug empirinių duomenų apie visą įvairų DI daromą poveikį teisėms arba tai, kokie saugikliai yra reikalingi siekiant užtikrinti, kad naudojant DI pagrindinės teisės būtų iš tiesų gerbiamos.

2020 m. vasario 19 d. Europos Komisija paskelbė baltąją knygą apie dirbtinį intelektą „Europos požiūris į kompetenciją ir pasitikėjimą“. Joje išdėstyti pagrindiniai būsimos Europos Sąjungos reglamentavimo sistemos principai dėl DI naudojimo Europoje. Baltojoje knygoje pabrėžiama, kaip svarbu, kad tokia reglamentavimo sistema būtų grindžiama pagrindinėmis ES vertybėmis, įskaitant pagarbą žmogaus teisėms, kaip nurodyta Europos Sąjungos sutarties (toliau – ES sutartis) 2 straipsnyje.

FRA ataskaita dėl DI ir pagrindinių teisių padeda siekti šio tikslo – joje nagrinėjamas DI naudojimo poveikis pagrindinėms teisėms. Ataskaitoje aptariami konkretūs DI naudojimo tam tikrose srityse pavyzdžiai ir nagrinėjami dabartiniai su pagrindinėmis teisėmis susiję dėl DI naudojimo kylantys iššūkiai ir DI teikiamos galimybės.

Rengiant ataskaitą remtasi 91 interviu su pasirinktų ES valstybių narių viešojo administravimo institucijų tarnautojais ir privačių įmonių darbuotojais. Interviu dalyviams buvo užduoti klausimai apie DI, tai, kiek jiems yra žinoma apie pagrindinių teisių klausimus, ir tai, kaip praktiškai vertinama ir mažinama su DI naudojimu susijusi rizika.

Taip pat surengta 10 interviu su ekspertais, kurie įvairiais būdais sprendžia galimas DI keliamas su pagrindinėmis teisėmis susijusias problemas. Kalbėtasi su viešojo sektoriaus institucijų (pavyzdžiui, priežiūros ir stebėsenos institucijų), nevyriausybinių organizacijų darbuotojais ir teisininkais.

Teisinė sistema

Visą pagrindinių teisių reglamentavimo sistemą*, kuria vadovaujamosi ES naudojant DI, sudaro ES pagrindinių teisių chartija (toliau – Chartija) ir Europos žmogaus teisių konvencija.

Svarbūs ir daugelis kitų Europos Tarybos ir tarptautinių žmogaus teisių dokumentų. Tarp jų – 1948 m. Visuotinė žmogaus teisių deklaracija ir pagrindinės JT žmogaus teisių konvencijos**.

Naudojant DI, pagrindines teises taip pat padeda apsaugoti įvairiems sektoriams skirti ES antrinės teisės aktai, tiksliau, ES duomenų apsaugos *acquis* ir ES teisės aktai dėl nediskriminavimo. Be to, taikomi ir ES valstybių narių nacionalinės teisės aktai.

* Daugiau informacijos pateikta 2012 m. FRA ataskaitoje „Praktinis naudojimas teisėmis. Pagrindinių teisių padėtis Europos Sąjungoje apžvalga“ (angl. „**Bringing rights to life: The fundamental rights landscape of the European Union**“, Liuksemburgas, Europos Sąjungos leidinių biuras).

** Pagrindinės konvencijos: 1966 m. Tarptautinis politinių ir pilietinių teisių paktas, 1966 m. Tarptautinis ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių paktas, 1965 m. Tarptautinė konvencija dėl visų formų rasinės diskriminacijos panaikinimo, 1979 m. Konvencija dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims, 1984 m. Konvencija prieš kankinimus, 1989 m. Vaiko teisių konvencija, 2006 m. Neįgaliųjų teisių konvencija ir 2006 m. Tarptautinė konvencija dėl visų asmenų apsaugos nuo priverstinio dingimo.

Daugiau apie visuotinai taikomą tarptautinę žmogaus teisių teisę ir jos normų vykdymo užtikrinimo mechanizmus žr., pvz., De Schutter, O. (2015) *International Human Rights Law: Cases, Materials, Commentary*, Cambridge, Cambridge University Press, 2nd edition.

PAGRINDINIŲ TEISIŲ APSAUGA. MASTAS, POVEIKIO VERTINIMAI IR ATSKAITOMYBĖ

Būtinybė naudojant DI atsižvelgti į visas pagrindines teises

Nepriklausomai nuo srities, DI sistemų naudojimas apima labai įvairias pagrindines teises, pavyzdžiui, teisę į privatų gyvenimą, duomenų apsaugą, nediskriminavimą, teisę kreiptis į teismus ir įvairias kitas teises.

ES pagrindinių teisių chartija (toliau – Chartija) tapo teisiškai privaloma 2009 m. gruodžio mėn. ir turi tokią pačią teisinę galią kaip ES sutartys. Priėmus šią Chartiją, viename teisės akte įtvirtintos civilinės, politinės, ekonominės ir socialinės teisės. Chartijos 51 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad Sąjungos institucijos, įstaigos ir organai turi gerbti visas Chartijoje įtvirtintas teises. ES valstybės narės, įgyvendindamos Sąjungos teisę, jas irgi turi gerbti. Ši nuostata vienodai taikoma ne tik DI, bet ir kitoms sritims.

Iš duomenų, surinktų atliekant šį tyrimą, matyti, kad dirbtiniu intelektu vadinama labai daug įvairių sistemų. Analizuotos įvairaus automatizavimo ir sudėtingumo lygio technologijos. Jos taip pat skyrėsi pagal taikymo mastą ir poveikį žmonėms.

Remiantis FRA išvadomis, DI sistemų naudojimas, nepriklausomai nuo srities, apima labai įvairias pagrindines teises, pavyzdžiui, teisę į privatų gyvenimą, duomenų apsaugą, nediskriminavimą, teisę kreiptis į teismus ir įvairias kitas teises. Iš duomenų apie DI poveikį pagrindinėms teisėms, surinktų per interviu, vis dėlto matyti, kad dažnai poveikis pasireiškia tik tam tikroms teisėms.

Naudojant DI, priklausomai nuo technologijų ir naudojimo srities, reikia atsižvelgti į daugiau įvairių teisių – aktualios ne tik teisės į privatų gyvenimą, duomenų apsaugą, lygybę, nediskriminavimą ir teisė kreiptis į teismus, bet ir kitos teisės, pavyzdžiui, teisė į žmogaus orumą, socialinę apsaugą, socialinę pagalbą, gerą administravimą (ši teisė daugiausia būna aktuali viešajam sektoriui) ir vartotojų apsaugą (ši teisė ypač svarbi verslo subjektams). Priklausomai nuo DI naudojimo aplinkybių, reikia atsižvelgti ir į visas kitas pagal Chartiją saugomas teises.

FRA NUOMONĖ Nr. 1

Pradėdamos taikyti naują politiką ir priimdamos naujus teisės aktus dėl DI bei veikdamos pagal ES teisės normas, ES teisėkūros institucijos ir valstybės narės privalo užtikrinti, kad būtų atsižvelgiama į pagarbą visoms Chartijoje ir ES sutartyse įtvirtintoms pagrindinėms teisėms. Pradedant laikytis atitinkamos politikos ir teisės aktų, reikia nustatyti ir konkrečias pagrindinių teisių apsaugos priemones.

Tai darydamos ES ir jos valstybės narės turėtų remtis patikimais duomenimis apie DI poveikį pagrindinėms teisėms, kad galėtų užtikrinti, kad bet kokie tam tikrų pagrindinių teisių apribojimai atitiktų būtinumo ir proporcingumo principus.

Teisės aktuose reikia numatyti atitinkamas apsaugos priemones, kuriomis pagrindinės teisės būtų veiksmingai saugomos nuo savavališkų pažeidimų, o DI kūrėjams ir naudotojams būtų užtikrintas teisinis apibrėžtumas. Kuriant ir naudojant DI savanoriškai taikomos pagrindinių teisių stebėjimo ir apsaugos schemas taip pat gali padėti mažinti teisių pažeidimų riziką. Vadovaujantis būtiniausiais teisinio aiškumo (tai vienas pagrindinių teisės principų ir būtina pagrindinių teisių apsaugos sąlyga) reikalavimais, teisėkūros institucijos, apibrėždamos bet kurio DI reglamentuojančio teisės akto taikymo sritį, turi būti pakankamai atsargios.

Kadangi DI sąvoka apima įvairias technologijas, o žinių apie visą galimą jų poveikį pagrindinėms teisėms trūksta, su DI susijusių sąvokų teisinės apibrėžtis gali tekti vertinti reguliariai.

FRA NUOMONĖ Nr. 2

ES teisėkūros institucijos turėtų apsvarstyti galimybę nustatyti, kad būtų privaloma atlikti poveikio visoms pagrindinėms teisėms vertinimus. Šiuos vertinimus turėtų atlikti ir privatusis, ir viešasis sektorius, ir jie turėtų būti atliekami prieš pradėdant naudoti bet kokį DI. Atliekant poveikio vertinimus, reikėtų atsižvelgti į įvairių DI technologijų pobūdį ir mastą, taip pat į automatizavimo lygį, sudėtingumą ir galimą žalą. Turėtų būti nustatyti pagrindiniai atrankinio vertinimo reikalavimai, kurie irgi gali padėti didinti informuotumą apie galimą poveikį pagrindinėms teisėms.

Atliekant poveikio vertinimus reikėtų remtis kitų sričių gerąja patirtimi ir, jei reikia, diegiant technologijas vertinimus reikėtų reguliariai kartoti. Vertinimai turėtų būti atliekami skaidriai. Vertinimų rezultatai ir rekomendacijos, kiek tai įmanoma, turėtų būti viešinami. Kad poveikį įvertinti būtų lengviau, iš įmonių ir viešojo administravimo institucijų turėtų būti reikalaujama rinkti informaciją, kuri yra reikalinga galimam poveikiui pagrindinėms teisėms nuodugniai įvertinti.

ES ir valstybės narės turėtų apsvarstyti galimybę imtis tikslinių veiksmų ir padėti DI sistemas kuriantiems, naudojantiems ar projektuojantiems subjektams užtikrinti veiksmingą savo pareigų atlikti poveikio pagrindinėms teisėms vertinimus vykdymą. Pavyzdžiui, jos galėtų skirti finansavimą, parengti gaires, mokymus, informavimo kampanijas. Padėti pirmiausia reikėtų privačiajam sektoriui, tačiau nebūtinai tik jam.

ES ir valstybės narės turėtų apsvarstyti galimybę pasinaudoti esamais įrankiais, pavyzdžiui, Europos ir tarptautiniu lygmenimis sukurtais kontroliniais sąrašais ir įsivertinimo įrankiais. Tokių įrankių yra sukūrusi ir ES aukšto lygio ekspertų grupė dirbtinio intelekto klausimais.

Veiksmingi poveikio vertinimai siekiant užkirsti kelią neigiamiems padariniams

Ankstesniuose poveikio vertinimuose daugiausia dėmesio skirta techniniams klausimams, o galimas poveikis pagrindinėms teisėms nagrinėtas retai. Tai lėmė žinių apie DI poveikį tokioms teisėms trūkumas.

DI diegimas, nepriklausomai nuo srities, apima labai įvairias pagrindines teises. Chartijos 51 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad ES valstybės narės, įgyvendindamos Sąjungos teisę, privalo gerbti visas Chartijoje įtvirtintas teises. Pagal taikomus tarptautinius standartus, ypač pagal Jungtinių Tautų pagrindinius principus dėl verslo ir žmogaus teisių, verslo subjektai turėtų sukurti „poveikio žmogaus teisėms išsamaus patikrinimo tvarką, pagal kurią būtų sprendžiami poveikio žmogaus teisėms klausimai, toks poveikis mažinamas, neleidžiama jam pasireikšti ir už visus šiuos veiksmus atsiskaitoma“ (15 ir 17 principai). Šie principai taikomi nepriklausomai nuo verslo subjektų dydžio ir sektoriaus ir taip pat yra taikomi su DI dirbantiems verslo subjektams.

Vykdydama savo įsipareigojimus pagal Jungtinių Tautų pagrindinius principus, ES parengė keletą teisėkūros procedūra priimamų aktų dėl tam tikriems sektoriams skirtų priemonių, ypač dėl pareigos vykdyti poveikio žmogaus teisėms išsamius patikrinimus. Šiuo metu vyksta diskusijos, ar reikalingi pasiūlymai dėl naujų ES antrinės teisės aktų. Pagal juos iš verslo subjektų būtų reikalaujama atlikti galimo jų veiklos ir tiekimo grandinių poveikio žmogaus teisėms ir aplinkai išsamius patikrinimus. Priimti teisės aktai greičiausiai būtų taikomi ne vienam sektoriui, įskaitant DI naudojimą, ir juose būtų numatytos sankcijos už reikalavimų nesilaikymą. Žr. neseniai parengtą FRA ataskaitą „Verslas ir žmogaus teisės. Galimybės naudotis teisių gynimo priemonėmis“ (angl. „**Business and Human rights – access to remedy**“), kurioje raginama tobulinti horizontaliąsias ES įsteigtoms įmonėms taikomas taisykles dėl poveikio žmogaus teisėms išsamaus patikrinimo.

Poveikio vertinimai yra svarbus įrankis ir verslo subjektams, ir viešojo administravimo institucijoms, nes

padeda mažinti galimą neigiamą jų veiklos poveikį pagrindinėms teisėms. Konkrečių sektorių ES teisės aktuose reikalaujama vykdyti tam tikro pobūdžio poveikio vertinimus, pavyzdžiui, pagal Bendrąjį duomenų apsaugos reglamentą (toliau – BDAR) yra reikalaujama vykdyti poveikio duomenų apsaugai vertinimus. Daugelis respondentų nurodė, kad poveikis duomenų apsaugai yra vertinamas, kaip to reikalaujama teisės aktuose, tačiau šie vertinimai atliekami skirtingai. Taip pat pažymėtina, kad per ankstesnius vertinimus dėmesys buvo daugiausia sutelkiamas į techninius aspektus, o galimas poveikis pagrindinėms teisėms nagrinėtas retai. Pasak kai kurių respondentų, poveikis pagrindinėms teisėms nevertinamas, jeigu DI sistemos joms nedaro (arba manoma, kad nedaro) neigiamo poveikio.

Iš tyrimo rezultatų matyti, kad respondentų žinios apie kitas pagrindines teises, išskyrus teisę į duomenų apsaugą ir (kai kuriais aspektais) nediskriminavimą, yra ribotos. Vis dėlto, dauguma pripažįsta, kad DI naudojimas daro poveikį pagrindinėms teisėms. Kai kurie respondentai pažymi, kad jų sistemos poveikio pagrindinėms teisėms nedaro ir kad tai tam tikrais aspektais yra susiję su užduotimis, kurioms atlikti naudojamos DI sistemos.

Duomenų apsaugos problemos žinomos visiems respondentams. Dauguma respondentų taip pat supranta, kad apskritai naudojant DI diskriminavimas gali būti problema. Vis dėlto, tiksli teisių, susijusių su duomenų apsauga ir nediskriminavimu, reikšmė ir naudojimosi šiomis teisėmis galimybės daugeliui respondentų tebėra neaiškios.

Atliekant tyrimą išryškėjo privačiojo ir viešojo sektorių skirtumai. Privačiojo sektoriaus respondentai dažnai menčiau žino apie kitas, įvairesnes, pagrindines teises, kurioms gali būti daromas poveikis. Duomenų apsaugos problemos privačiajam sektoriui yra žinomos, tačiau kitos teisės, pavyzdžiui, susijusios su teise į nediskriminavimą arba teise kreiptis į teismus, DI srityje dirbantiems verslo subjektų atstovams yra žinomos mažiau. Vieni galimas problemas suvokia visapusiškai, o kiti pažymi, kad atsakomybė už tikrinimą, ar nekyla su pagrindinėmis teisėmis susijusių problemų, tenka jų klientams.

FRA NUOMONĖ Nr. 3

ES ir valstybės narės turėtų užtikrinti, kad būtų sukurtos veiksmingos atskaitomybės sistemos ir kad jas naudojant būtų vykdoma stebėseną, ar DI sistemos nedaro neigiamo poveikio pagrindinėms teisėms, o prireikus būtų imamasi veiksmingų priemonių. Jos taip pat turėtų apsvarstyti galimybę kartu su poveikio pagrindinėms teisėms vertinimais (žr. FRA nuomonę Nr. 2) nustatyti konkrečius saugiklius, kuriais būtų užtikrintas atskaitomybės režimo veiksmingumas. Pavyzdžiui, būtų galima nustatyti teisinius reikalavimus teikti pakankamai informacijos, kuri leistų įvertinti DI sistemų poveikį pagrindinėms teisėms. Taip kompetentingos institucijos galėtų vykdyti išorės stebėseną ir žmogaus teisių priežiūrą.

Kad apsaugotų pagrindines teises nuo DI naudojimo daromo poveikio, ES ir valstybės narės taip pat turėtų geriau išnaudoti esamas priežiūros ekspertų struktūras. Tai – duomenų apsaugos, lygybės užtikrinimo, nacionalinės žmogaus teisių, ombudsmenų ir vartotojų apsaugos institucijos.

Tam, kad būtų sukurtos veiksmingos atskaitomybės sistemos, reikėtų skirti papildomų išteklių, kelti priežiūros įstaigų darbuotojų kvalifikaciją ir didinti jų kvalifikacijos įvairovę. Taip šios institucijos būtų pajėgios spręsti sudėtingesnius su DI kūrimu ir naudojimu susijusius klausimus.

Atitinkamos įstaigos taip pat turėtų būti aprūpintos pakankamais ištekliais, joms turėtų būti suteikti pakankami įgaliojimai ir, svarbiausia, jos turėtų turėti pakankamai ekspertinių žinių, kad galėtų užkirsti kelią pagrindinių teisių pažeidimams, pažeidimus vertinti ir veiksmingai padėti tiems, kurių pagrindines teises paveikia DI.

Glaudesnis atitinkamų nacionalinių ir Europos institucijų bendradarbiavimas gali padėti dalytis ekspertinėmis žiniomis ir patirtimi. Padėti gali ir bendradarbiavimas su kitomis atitinkamos srities ekspertų organizacijomis, pavyzdžiui, specializuotomis pilietinės visuomenės organizacijomis. Valstybės narės turėtų apsvarstyti galimybę pasinaudoti esamais ES finansavimo mechanizmais šioms priemonėms įgyvendinti nacionaliniu lygmeniu.

kad DI naudojantys arba ketinantys naudoti subjektai dėl DI naudojimo dažnai kreipėsi į įvairias institucijas, pavyzdžiui, vartotojų apsaugos institucijas.

Veiksmingos priežiūros ir bendros atskaitomybės užtikrinimas

DI kuriantys ir naudojančios verslo subjektai bei viešojo administravimo institucijos yra užmezgę ryšius su įvairiomis įstaigomis, atitinkamose savo kompetencijos srityse atsakingomis už su DI susijusių sistemų priežiūrą. Prie tokių įstaigų priskiriamos ir duomenų apsaugos institucijos. Tačiau DI naudojančios subjektai ne visada gerai žino, kurios institucijos yra atsakingos už DI sistemų priežiūrą.

Pagal plačiai taikomus tarptautinius žmogaus teisių standartus, pavyzdžiui, pagal Europos žmogaus teisių konvencijos 1 straipsnį ir pagal Chartijos 51 straipsnį valstybės yra įpareigojamos saugoti žmonių teises ir laisves. Tam, kad galėtų veiksmingai vykdyti šias pareigas, valstybės, be kita ko, turi diegti veiksmingus stebėsenos ir vykdymo užtikrinimo mechanizmus. Tai vienodai galioja ir DI sričiai.

Iš stebėsenos duomenų matyti, kad svarbus vaidmuo tenka specializuotoms konkrečiuose sektoriuose veikiančioms institucijoms, kurios pagal savo kompetenciją taip pat yra atsakingos už DI priežiūrą. Tai, pavyzdžiui, – bankų priežiūros arba duomenų apsaugos institucijos. Atliekant DI poveikio pagrindinėms teisėms priežiūrą gali būti svarbios įvairių tokių institucijų vykdomos funkcijos. Vis dėlto, daugumai apklausoje dalyvavusių privačiojo ir viešojo sektoriaus respondentų institucijų atsakomybė už DI priežiūrą tebėra neaiški.

Viešojo administravimo institucijos į reguliariai atliekamus auditus kartais įtraukia ir DI naudojimo auditą. Tam tikruose sektoriuose, pavyzdžiui, sveikatos ar finansinių paslaugų, veikiančios privačios įmonės taip pat turi specializuotas priežiūros tarnybas. Jos taip pat tikrina DI ir su juo susijusių technologijų naudojimą, pavyzdžiui, pagal savo sertifikavimo schemas. Privačiojo sektoriaus respondentai pažymėjo, jog būtų gerai, jei veiktų institucijos, kurių ekspertai galėtų konsultuoti apie DI naudojimo galimybes ir jų teisėtumą.

ES veikia gerai išvystytas nepriklausomų institucijų, kurioms pavesta saugoti ir ginti pagrindines teises, tinklas. Tai – duomenų apsaugos, lygybės užtikrinimo, nacionalinės žmogaus teisių, ombudsmeno ir vartotojų apsaugos institucijos. Iš tyrimo duomenų matyti,

Dažniausiai DI naudotojai kreipėsi į duomenų apsaugos institucijas prašydami konsultacijos, patarimų ar patvirtinimų, kai DI naudojimas apėmė asmens duomenų tvarkymą. Interviu dalyvavę ekspertai pabrėžia duomenų apsaugos institucijų svarbą vykdant DI sistemų priežiūrą, kai tose sistemose yra naudojami asmens duomenys. Ekspertai kartu pažymi, kad duomenų apsaugos institucijos neturi pakankamai išteklių, kad galėtų vykdyti šias funkcijas, ir joms trūksta konkrečių ekspertinių žinių DI klausimais.

Ekspertai, taip pat ir dirbantys priežiūros institucijose (pavyzdžiui, lygybės užtikrinimo ir duomenų apsaugos institucijose) sutinka, kad esamų priežiūros institucijų ekspertines žinias reikia gilinti tam, kad jos galėtų vykdyti veiksmingą su DI susijusių sričių priežiūrą. Pasak ekspertų, tai gali kelti iššūkių, nes šioms institucijoms jau dabar trūksta išteklių. Ekspertai pabrėžia ir tai, kad svarbų vaidmenį atlieka atitinkamos pilietinės visuomenės organizacijos, veikiančios technologijų, skaitmeninių teisių ir algoritmų srityse. Jos gali sustiprinti atsakomybę už DI sistemų naudojimą.

TRYS HORIZONTALIOSIOS TEMOS – NEDISKRIMINAVIMAS, DUOMENŲ APSAUGA IR TEISĖ KREIPTIS Į TEISMUS

Atliekant tyrimą, nustatyta, kad DI naudojimas apima įvairias pagrindines teises. Įvairaus masto įtaką įvairioms teisėms daro ne tik konkretūs su aplinkybėmis susiję aspektai, bet ir kiti per tyrimą nagrinėti pagrindinių teisių klausimai, kurie dažnai kyla daugumoje DI naudojimo atvejų, tai – būtinybė užtikrinti, kad DI būtų naudojamas be diskriminacijos (teisė nebūti diskriminuojamam), reikalavimas dėl duomenų tvarkymo teisėtumo (teisė į asmens duomenų apsaugą) ir galimybė skųsti su DI susijusius sprendimus bei teisė ginti savo teises (teisė į veiksmingą teisinę gynybą ir teisingą bylos nagrinėjimą).

Per interviu pabrėžtos dvi pagrindinės teisės – duomenų apsauga ir nediskriminavimas. Kalbant apie teisę į sąžiningą bylos nagrinėjimą ir veiksmingą teisinę gynybą ne kartą paminėti ir veiksmingi būdai skųsti DI naudojimą. Toliau pateiktas tris FRA nuomones, parengtas atsižvelgiant į pirmiau paminėtas išvadas, reikėtų skaityti kartu su kitomis nuomonėmis, kuriose raginama visapusiškiau pripažinti ir nagrinėti visas pagrindines teises, kurias paveikia DI.

FRA NUOMONĖ Nr. 4

ES valstybės narės turėtų apsvarstyti galimybę paskatinti įmones ir viešojo administravimo institucijas vertinti visus galimus diskriminuojančius DI naudojimo rezultatus.

Europos Komisija ir valstybės narės turėtų apsvarstyti galimybę skirti finansavimą tiksliniams tyrimams apie galimą DI ir algoritmų naudojimo diskriminuojamąjį poveikį. Kad tokius tyrimus atlikti būtų lengviau, būtų galima jiems pritaikyti jau sukurtus socialinių mokslų srityse taikomus tyrimų metodus, kuriais remiamasi siekiant nustatyti galimą diskriminaciją įvairiose srityse – nuo darbuotojų samdos iki vartotojų profiliavimo.

Remiantis tokių tyrimų rezultatais, reikėtų parengti DI naudotojams skirtas gaires ir įrankius, kurie padėtų nustatyti galimą diskriminuojamąjį poveikį.

Specialūs saugikliai, skirti užtikrinti, kad DI būtų naudojamas be diskriminacijos

Išsamius diskriminacijos, kuri gali iškilti naudojant DI, vertinimus respondentai minėjo retai. Iš to galima spręsti, kad automatizuoto sprendimų priėmimo srityje nuodugnių tokios diskriminacijos vertinimų atliekama mažai.

Pareiga laikytis nediskriminavimo principo įtvirtinta ES sutarties 2 straipsnyje, Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (toliau – SESV) 10 straipsnyje (reikalaujama, kad Sąjunga kovotų su dėl įvairių priežasčių atsirandančia diskriminacija) ir Chartijos 20 ir 21 straipsniuose (lygybė prieš įstatymą ir dėl įvairių priežasčių atsirandančios diskriminacijos draudimas). Šis principas taip pat įtvirtintas ir yra įvairiu mastu taikomas pagal konkretesnes ir išsamesnes kai kurių ES direktyvų nuostatas.

Automatizavimas ir DI naudojimas gali labai padidinti paslaugų efektyvumą ir patobulinti funkcijas, kurių žmonės nebūtų pajėgūs atlikti patys. Tačiau reikia

užtikrinti, kad naudojant DI teikiamos paslaugos ir priimami sprendimai nebūtų diskriminuojantys. Tai pripažindama Europos Komisija neseniai priimtame **2020–2025 m. ES kovos su rasizmu veiksmų plane** pabrėžė, kad reikalingi papildomi teisės aktai, kuriais būtų užtikrinta, kad DI būtų naudojamas be diskriminacijos.

Daugumai respondentų iš esmės yra žinoma, kad diskriminacijos gali atsirasti. Vis dėlto, jie patys šį klausimą kėlė retai. Tik keletas respondentų mano, kad jų sistemos faktiškai gali būti diskriminuojančios.

Respondentai taip pat retai minėjo išsamius galimos diskriminacijos vertinimus, vadinas, nuodugnių galimos diskriminacijos vertinimų atliekama nepakankamai.

Vyrauja bendra nuomonė, kad išėmus informaciją apie saugomas savybes, pavyzdžiui, lytį, amžių arba etninę kilmę, galima garantuoti, kad DI sistema nebūtų diskriminuojanti. Tačiau ši nuomonė nebūtinai teisinga. Diskriminacijos gali atsirasti ir dėl duomenų rinkiniuose dažnai galinčios pasitaikyti informacijos, potencialiai žyminčios saugomas savybes (alternatyvių duomenų).

Tam tikrais atvejis DI sistemas taip pat galima naudoti testuojant ir tikrinant, ar nėra diskriminuojančių funkcijų, kurios gali būti užšifruotos duomenų rinkiniuose. Tačiau galimybę rinkti tokią informaciją apie nepalankioje padėtyje esančių asmenų grupes, kad būtų galima nustatyti galimus diskriminacijos atvejus, paminėjo labai nedaugelis respondentų. Kadangi nuodugni galimos diskriminacijos, susijusios su faktiniu DI sistemų naudojimu, analizė neatliekama, galimas algoritmų naudojimo teigiamas poveikis, kai algoritmai naudojami siekiant užtikrinti, kad sprendimai būtų sąžiningesni, taip pat beveik nėra nagrinėjamas ir analizuojamas. Be to, nė vienas iš DI srityje dirbančių respondentų kaip teigiamo DI naudojimo rezultato nepaminėjo, kad DI gali būti naudojamas galimai diskriminacijai nustatyti, ta prasme, kad diskriminaciją lengviau nustatyti, kai yra analizuojamas duomenų šališkumas.

Kadangi DI ir algoritmų naudojimas galimai diskriminacijai nustatyti vis dar kelia iššūkių, o respondentai į šį aspektą gilinasi menkai, reikia imtis įvairių priemonių šiam klausimui spręsti. Pavyzdžiui, reikia nustatyti reikalavimą, kad vertinant DI naudojimą būtų nagrinėjami su diskriminacija susiję klausimai, taip pat reikia skirti lėšų tolesniems galimos diskriminacijos tyrimams atlikti pagal įvairių metodiką.

Tuo tikslu, pavyzdžiui, galėtų būti atliekamas diskriminavimo testavimas. Būtų galima naudoti panašiomis jau sukurtomis ir kasdieniame gyvenime taikomomis šališkumo testavimo metodikomis, pavyzdžiui, metodikomis, naudojamomis vertinant darbo paraiškas, pagal kurias pareiškėjo vardas ir pavardė pakeičiami, kad (netiesiogiai) atspindėtų etninę kilmę. Atliekant tokius testus DI naudojimo srityse internetinėse sistemose būtų galima sukurti netikras paskyras, kurios skirtųsi tik saugomomis savybėmis. Tokiu būdu gautus rezultatus būtų galima tikrinti ir nustatyti, ar jie nėra diskriminuojantys. Taip pat būtų naudinga, jei atliekant tyrimus būtų galima remtis pažangia statistine analize, skirta skirtumams tarp duomenų apie saugomas grupes rinkinių nustatyti, ir tada tokių tyrimų rezultatais būtų galima remtis nagrinėjant galimą diskriminaciją.

Kai kurie tyrime dalyvavę respondentai pabrėžė, kad sudėtingų mašinų mokymosi algoritmų rezultatus suprasti ir paaiškinti dažnai būna sunku. Taigi, tolesni tyrimai, kurie padėtų geriau suprasti ir paaiškinti tokius rezultatus (vadinamąjį paaiškinamąjį DI), taip pat gali padėti nustatyti su DI naudojimu susijusią diskriminaciją.

FRA NUOMONĖ Nr. 5

Europos duomenų apsaugos valdyba (EDAV) ir Europos duomenų apsaugos priežiūros pareigūnas (EDAPP) turėtų apsvarstyti galimybę pateikti daugiau gairių ir suteikti daugiau pagalbos, kad BDAR nuostatos, kurios yra tiesiogiai taikomos DI naudojimui siekiant apsaugoti pagrindines teises, ypač nuostatos dėl asmens duomenų sąvokos reikšmės ir dėl jos naudojimo DI tikslais, įskaitant DI mokomuosius duomenų rinkinius, būtų veiksmingai įgyvendintos.

Dėl automatizuoto sprendimų priėmimo sąvokos reikšmės ir žmogaus teisės atlikti su DI naudojimu ir automatizuotu sprendimų priėmimu susijusią peržiūrą esama daug neapibrėžtumo. Taigi EDAV ir EDAPP taip pat turėtų apsvarstyti galimybę papildomai paaiškinti sąvokas „automatizuotas sprendimų priėmimas“ ir „žmogaus atliekama peržiūra“, kai jos vartojamos ES teisėje.

Be to, nacionalinės duomenų apsaugos institucijos turėtų pateikti praktinių gairių, kaip duomenų apsaugos nuostatos taikomos DI naudojimui. Į šias gaires, remiantis konkrečiais DI naudojimo pavyzdžiais, būtų galima įtraukti rekomendacijas ir kontrolinius sąrašus. Tai padėtų laikytis duomenų apsaugos nuostatų.

Daugiau gairių apie duomenų apsaugą

Automatizuotą sprendimų priėmimą reglamentuojančių nuostatų taikymo sritis ir reikšmė turėtų būti aiškesnės.

Kuriant ir naudojant DI, duomenų apsauga yra ypač svarbi. Chartijos 8 straipsnio 1 dalyje ir SESV 16 straipsnio 1 dalyje yra nurodyta, kad kiekvienas turi teisę į savo asmens duomenų apsaugą. BDAR ir įgyvendinimo direktyvoje (Direktyva (ES) 2016/680) ši teisė reglamentuota išsamiau, taip pat įtrauktos nuostatos dėl DI naudojimo.

Respondentai pažymėjo, kad daugumoje jų įdiegtų DI sistemų asmens duomenys yra naudojami, tad duomenų apsaugos klausimas yra aktualus daugeliu įvairių aspektų. Vis dėlto, pasak respondentų, kai kuriose prietaikose asmens duomenys nenaudojami arba naudojami anonimizuoti duomenys, taigi, duomenų apsaugos teisės aktai joms nebūtų taikomi. Jeigu asmens duomenys yra naudojami, taikomi visi su duomenų apsauga susiję principai ir nuostatos.

Šioje ataskaitoje pabrėžiamas svarbus su duomenų apsauga susijęs klausimas dėl automatizuoto sprendimų priėmimo, kuris yra aktualus ir kitų pagrindinių teisių atžvilgiu. Remiantis Eurobarometro apklausos duomenimis, tik 40 proc. europiečių žino, kad tais atvejais, kai sprendimai priimami automatiškai, jie gali išreikšti savo nuomonę. Apie šią teisę daug daugiau žino tie, kas dirba su DI – šį klausimą kėlė dauguma

respondentų. Tačiau daugelis respondentų, įskaitant ekspertus, tvirtino, kad teisinių nuostatų dėl automatizuoto sprendimų priėmimo taikymo sritis ir reikšmė turėtų būti aiškesnės.

Kalbant apie socialines išmokas, respondentai paminėjo tik vieną visiškai automatizuotą, taisyklėmis grindžiamą sprendimų pavyzdį. Visas kitas jų paminėtas prietaikas peržiūri žmonės. Viešojo administravimo institucijose dirbantys respondentai pabrėžė, kaip svarbu, kad žmonės peržiūrėtų visus sprendimus. Tačiau vos keletas apibūdino, kas iš tiesų sudaro tokią žmogaus atliekamą peržiūrą ir kaip peržiūrint DI sistemų rezultatus buvo naudojama kita informacija.

Nors respondentų nuomonės dėl to, ar esamų teisės aktų pakanka, buvo skirtingos, daugelis respondentų pažymėjo, kad reikalingas konkretnis dabartinių duomenų apsaugos taisyklių, išdėstytų BDAR 22 straipsnyje, taikymo tais atvejais, kai sprendimai priimami automatizuotai, išaiškinimas.

Veiksminga teisė kreiptis į teismą dėl sprendimų, priimtų naudojant DI

Tam, kad galėtų veiksmingai ginčyti sprendimus, priimtus naudojantis DI, žmonės turi žinoti, kad DI yra naudojamas ir kaip bei kam teikti skundą. DI naudojančios organizacijos turi gebėti paaiškinti savo DI sistemas ir naudojantis DI priimamus sprendimus.

Teisė kreiptis į teismą yra ir procesas, ir tikslas. Ji itin svarbi tiems asmenims, kurie siekia pasinaudoti kitomis procesinėmis ir materialinėmis teisėmis. Ji apima keletą pagrindinių žmogaus teisių. Tai – teisė į teisingą bylos nagrinėjimą ir į veiksmingą teisinę gynybą, kaip nurodyta Europos žmogaus teisių konvencijos 6 ir 13 straipsniuose bei ES pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnyje. Atitinkamai pagal teisės kreiptis į teismą sampratą valstybės įpareigojamos kiekvienam asmeniui užtikrinti galimybę pasinaudoti teise kreiptis į teismą (arba, kai kuriais atvejais, į alternatyvaus ginčų sprendimo instituciją), kad tokio asmens teisės būtų apgintos, jei nustatoma, kad jos buvo pažeistos.

Pagal šiuos standartus asmeniui, kurio teisės buvo pažeistos viešojo arba privačiojo sektoriaus subjektui kuriant arba naudojant DI sistemą, turi būti suteikta galimybė pasinaudoti teisių gynimo priemonėmis kreipiantis į nacionalinę instituciją. Pagal teismų praktiką, susijusią su Chartijos 47 straipsniu ir Europos žmogaus teisių konvencijos 13 straipsniu, teisių gynimo priemonė turi būti „veiksminga ir praktiškai, ir teisiškai“.

Atliekant tyrimą nustatyta, jog tam, kad teisių gynimo priemonė būtų veiksminga praktiškai tais atvejais, kai DI sistemos yra naudojamos ir daro poveikį pagrindinėms teisėms, yra būtinos šios sąlygos: kiekvienas turi žinoti, kad DI yra naudojamas, ir būti informuotas, kaip ir kam teikti skundą. DI naudojančios organizacijos privalo užtikrinti, kad visuomenė būtų informuota apie jų DI sistemą ir ją naudojant priimamus sprendimus.

Padarytos išvados, kad paprastais žodžiais paaiškinti DI sistemas ir tai, kaip jos priima sprendimus, gali būti sudėtinga. Pateikti išsamią informaciją apie tai, kaip veikia algoritmas, gali būti neleidžiama dėl intelektinės nuosavybės teisių. Be to, kai kurios DI sistemos yra sudėtingos. Dėl to surinkti prasmingą informaciją apie tai, kaip sistema veikia, ir apie naudojantis sistema priimamus sprendimus, yra sudėtinga.

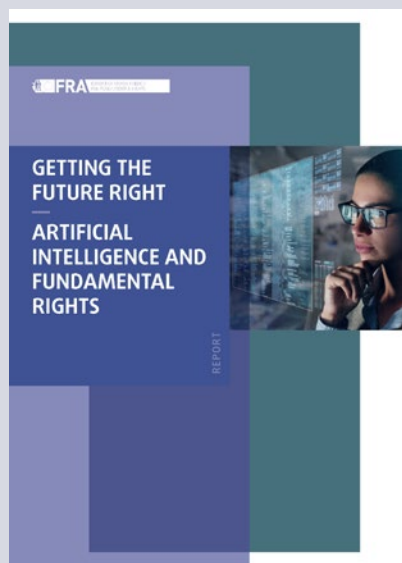
Spręsdamos šią problemą kai kurios apklausoje dalyvavusios įmonės apskritai vengia naudoti sudėtingus tam tikrų sprendimų priėmimo metodus, nes negalėtų tų sprendimų paaiškinti. Kitais atvejais tai pačiai problemai spręsti jos panaudoja paprastesnius duomenų analizės metodus, kad bent kiek geriau suprastų, kokie pagrindiniai veiksniai daro įtaką tam tikriems rezultatams. Kai kurie apklausoje dalyvavę privačiojo sektoriaus subjektai paminėjo pastangas pamažu gilinti žinias apie DI technologiją.

FRA NUOMONĖ Nr. 6

ES teisėkūros institucijos ir valstybės narės turėtų užtikrinti galimybę veiksmingai pasinaudoti teise kreiptis į teismą dėl naudojant DI priimtų sprendimų.

Siekdamos užtikrinti, kad esamomis teisių gynimo priemonėmis būtų galima pasinaudoti praktiškai, ES teisėkūros institucijos ir valstybės narės galėtų apsvarstyti galimybę DI naudojančioms viešojo administravimo institucijoms ir privačioms įmonėms teisės aktuose nustatyti pareigą savo teises norintiems apginti asmenims suteikti informaciją apie tai, kaip veikia jų DI sistemos, įskaitant informaciją apie tai, kaip naudojantis tomis DI sistemomis buvo priimti automatizuoti sprendimai. Tokia pareiga padėtų užtikrinti procesinių teisių pusiausvyrą tais atvejais, kai yra siekiama teisingumo. Tai taip pat padėtų padidinti su pagrindinėmis žmogaus teisėmis susijusią DI sistemų stebėseną ir priežiūrą (žr. FRA nuomonę Nr. 3).

Kadangi paaiškinti sudėtingas DI sistemas yra sunku, ES ir valstybės narės turėtų apsvarstyti galimybę parengti gaires ir taip prisidėti prie šios srities veiksmų skaidrumo. Rengdamos gaires jos turėtų remtis šioje srityje veikiančių nacionalinių žmogaus teisių institucijų ir pilietinės visuomenės organizacijų patirtimi.

Šioje santraukoje išdėstytos pagrindinės FRA ataskaitoje „Kaip užtikrinti teisingą ateitį. Dirbtinis intelektas ir pagrindinės teisės“ padarytos išvados. Visas ataskaitos tekstas paskelbtas [FRA interneto svetainėje](#).

JŪSŲ PAGRINDINIŲ TEISIŲ PROPAGAVIMAS IR APSAUGA VISOJE ES

FRA ataskaitoje apie dirbtinį intelektą ir pagrindines teises pateikiama konkrečių pavyzdžių, kaip ES įmonės ir viešojo administravimo institucijos naudoja arba bando naudoti DI. Dėmesys sutelkiamas į keturias pagrindines sritis – socialines išmokas, prognozėmis grindžiamą viešosios tvarkos palaikymą, sveikatos priežiūros paslaugas ir tikslinę reklamą. Ataskaitoje aptariamas galimas poveikis pagrindinėms teisėms ir analizuojama, kaip naudojant arba plėtojant DI sistemas į tokias teises atsižvelgiama.

Šioje santraukoje pateikiamos pagrindinės FRA ataskaitos išvagos. ES ir nacionaliniai politikos formuotojai gali jomis remtis imdamiesi reguliavimo priemonių ir siekdami užtikrinti, kad naudojant DI įrankius būtų gerbiamos žmogaus ir pagrindinės teisės.

FRA – EUROPOS SAJUNGOS PAGRINDINIŲ TEISIŲ AGENTŪRA
Schwarzenbergplatz 11 – 1040 Viena – Austrija
Tel +43 1580 30-60 – Faksas +43 1580 30-699

fra.europa.eu

facebook.com/fundamentalrights
 twitter.com/EURightsAgency
 linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency

Europos Sąjungos
leidinių biuras